

В. Д. Жук

аспірантка кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського національного університету імені І. І.
Мечникова

ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ МАЙНА ВІДУМЕРЛИМ У РЕСПУБЛІЦІ БІЛОРУСЬ

Досліджуючи спадкове право України, є сенс зайнятись аналізом близько розташованих держав, отож вибір автора пав на пострадянську сусідку — Республіку Білорусь. Її приналежність до східно-європейської правової системи [1, с. 258] дає нам зрозуміти, що у двох державах присутні певні схожості.

Відповідно до п. 1 ст. 1039 ЦК РБ [2] відумерлою визнається спадщина у випадках, коли немає спадкоємців ані за законом, ані за заповітом, або ніхто із спадкоємців не має права успадковувати, або всі вони відмовилися від спадщини. Зазначимо, що таке визначення вказане у ст. 1277 ЦК України [3] та у ст. 1151 ЦК РФ [4].

Говорячи про спадкоємців, які не мають права успадковувати, необхідно розкрити поняття «негідна поведінка». Під цю категорію підпадають особи: які умисно позбавили життя спадкодавця або вчинили замах на його життя (виняток становлять особи, щодо яких заповідач вчинив заповіт вже після замаху на його життя); особи, відсторонені від спадкування, як за законом, так і за заповітом, які шляхом складання підробленого заповіту, створенням умисного перешкоджання здійсненню спадкодавцем останньої волі чи іншими умисними протизаконними діями сприяли покликанням їх самих або близьких їм осіб до спадкоємства або збільшення належної їм частки спадщини (протизаконними діями в даному випадку є також загроза спадкоємцям, щоб вони відмовилися від спадщини, вбивство, підробка документів і т. д.). Не можуть також успадковувати за законом батьки після дітей, щодо яких вони були позбавлені батьківських прав і не поновлені в цих правах до часу відкриття спадщини, а також громадяни, які злісно ухилялися від виконання покладених на них в силу закону обов'язків по утриманню спадкодавця (такого роду факти повинні бути підтверджені в судовому порядку), якщо всі спадкоємці відмовилися від спадщини [5].

Відумерлою спадщина визнається судом і переходить у власність адміністративно-територіальної одиниці за місцем знаходження відповідного майна, що входить до складу спадщини [2, с. 391]. Іншими словами, спадкове майно, згідно з рішенням суду, переходить у державну власність, але не у вигляді республіканської (власності Республіки Білорусь), а у вигляді комунальної (власності адміністративно-територіальних одиниць). До них відносяться області, райони, сільради міста і селища міського типу, а також столиця Республіки Білорусь — м. Мінськ [5].

Спадщина може бути визнана відумерлою судом на підставі заяви органу місцевого управління та самоврядування за місцем відкриття спадщини після закінчення одного року з дня відкриття спадщини. Визнання спадщини відумерлою може бути зроблено і до закінчення цього терміну, якщо витрати, пов'язані з охороною спадщини та її управлінням, перевищують його вартість (п. 3 ст. 1039 ЦК РБ, ч. 1 ст. 381 ЦПК РБ).

У судовій практиці мали місце випадки розгляду заяв про визнання майна відумерлим до закінчення одного року з дня смерті спадкодавця, хоча відомостей у заяві про надмірні витрати з утримання спадкового майна не наводилося. Наприклад, суд Ленінського району м. Мінська прийняв заяву про визнання майна відумерлим, що належить К., до закінчення річного строку з дня її смерті, в той же час відомостей про надмірні витрати на утримання спадкового майна заявником представлено не було [6].

Справи про визнання спадщини відумерлою розглядаються судами в порядку окремого провадження за правилами ст.ст. 381, 382 ЦПК РБ, що встановлюють особливості розгляду таких справ. Відповідно до частини першої ст. 382 ЦПК РБ заява про визнання спадщини відумерлою розглядається судом за участю представника органу місцевого управління або самоврядування із залученням усіх зацікавлених у справі осіб.

Зміст заяви регламентовано частиною другою ст. 381 ЦПК РБ. У заяві про визнання спадщини відумерлою повинно бути вказано майно, що входить до складу спадщини, а також наведені докази, що підтверджують відсутність спадкоємців, або відмова їх усіх від спадщини, або відсутність у них права спадкування.

Звертаючись до суду із заявою про визнання майна відумерлим, заявник вказує те майно, яке просить визнати відумерлим, та обставини, перелічені в ст. 1039 ЦК РБ, на яких ґрунтується позов.

Необхідно зазначити, що при зверненні до суду заявник не завжди наводить докази на підтвердження обумовлених у законі обставин. У таких випадках з-за відсутності посилання на докази, які підтверджують те, що у померлого немає спадкоємців ані за законом, ані за заповітом, або ніхто з них не має право успадкувати, або всі вони відмовилися від спадщини, заява залишається без руху і згідно зі ст. 111 ЦПК РБ надається строк для виправлення недоліків.

З практики розгляду справ даної категорії випливає, що відумерлими, як правило, визнається нерухоме майно, зокрема, квартира, частка житлового будинку або житловий будинок в цілому. І оскільки відповідно до законодавства спадковим

може бути тільки майно, що належить спадкодавцеві на праві приватної власності, то вважається правильним, щоб суди пропонували заявнику надати документи, що підтверджують належність даного майна померлому, зокрема, довідку органів реєстрації та технічної інвентаризації про володіння спадкодавцем на праві власності нерухомістю [6].

Як правило, при вирішенні справ про визнання спадщини відумерлою суди з'ясовували такі обставини: де і з ким проживав померлий, чи вступив хтось із спадкоємців у фактичне користування спадковим майном, чи вжив заходи до збереження майна, чи справив оплату за змістом майна. Безумовно, зазначені обставини мають істотне значення, оскільки фактичне володіння або управління спадковим майном є, згідно з п. 2 ст. 1070 ЦК РБ, одним із способів прийняття спадщини.

При встановленні обставин, передбачених ЦК РБ, суд виносить рішення про визнання спадщини відумерлою та про передачу її у власність адміністративно-територіальній одиниці за місцем знаходження відповідного майна, що входить до складу спадщини.

Література

1. Скакун О. Ф. Теория государства и права: Учебник / О. Ф. Скакун. — Харьков : Консум; Университет внутренних дел, 2000. — 704 с.
2. Гражданский кодекс Республики Беларусь [Электронный ресурс]: закон РБ от 07.12.1998 г. № 231-3 с изм. и доп., внес. законами РБ; по сост. на 20.02.2015 г. — Электрон. дан. (1 файл). — Режим доступа: <http://etalonline.by>. — Название с экрана.
3. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV зі зм. та доп. внес. зг. із законами України; станом на 04.03.2015 р. — Електрон. дан. (20 файлів). — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. — Назва з екрану.
4. Гражданский кодекс Российской Федерации. Часть третья [Электронный ресурс]: федеральный закон РФ от 26.11.2001 г. N 146-ФЗ с изм. и доп., внес. фед. законами РФ; по сост. на 01.06.2014 г. Электрон. дан. (1 файл). — Режим доступа: <http://base.garant.ru>. — Название с экрана.
5. Буракова Т. А. Что такое выморочное имущество? [Электронный ресурс] / Т. А. Буракова. — Электрон. дан. (1 файл). — Режим доступа: <http://www.senno.by> — Название с экрана.

6. Шаройко Л. Е. Признание имущества выморочным: судебная практика [Электронный ресурс] / Л. Е. Шаройко. — Электрон, дан. (1 файл). — Режим доступа: <http://www.kaznachey.com> — Название с экрана.